

๙. กุสลากุศลมหันตามหันทนถาวรปัญหา ๗๖

พระราชชาติตรัสถามว่า "พระผู้เป็นเจ้านาคเสน หากว่าทานที่ทวายเหล่านี้ให้แล้ว ย่อมถึงแก่ ญาติทั้งหลายผู้ตายแล้วในกาลก่อน, และญาติผู้บุรพเปรตชนทั้งหลาย ย่อมเสวยผลของทานนั้น, ถ้า อย่างนั้น บุคคลผู้กระทำสัตว์มีชีวิตให้ตกลงไป ผู้โลภ ผู้ใจร้าย ผู้มีความดำริในใจอันโทษประทุษร้าย แล้ว ฆ่ามนุษย์ทั้งหลาย กระทำกรรมชั่วร้ายแล้ว อุทิศถึงญาติผู้บุรพเปรตทั้งหลาย, ดังนี้ ผลของกรรม อันนั้นจะถึงแก่บุรพเปรตชนทั้งหลายบ้างหรือ?"

ก. "หาไม่เลย ขอถวายพระพร."

จ. "พระผู้เป็นเจ้านาคเสน เหตุอะไรในข้อนั้น กุศลย่อมถึงอกุศลย่อมไม่ถึง ด้วยเหตุอันใด เหตุ อันนั้นเป็นไฉน?"

ก. "ขอถวายพระพร ปัญหานั้นอันใคร ๆ ไม่ควรถาม และบรมบพิตรอย่าตรัสถามซึ่งปัญหาที่ ไม่ควรถาม ด้วยเข้าพระทัยว่า 'บุคคลผู้วิเศษนั้นมีอยู่' ดังนี้เลย; บรมบพิตรจักตรัสถามซึ่งปัญหาไม่ควร ถามนั้นกะอาตมภาพบ้างหรือว่า 'เพราะเหตุไร อากาศจึงไม่มีที่หนองเหนียว เพราะเหตุไร แม่น้ำคงคา จึงไม่ไหลขึ้นข้างบน เพราะเหตุไรมนุษย์และนกทั้งหลายเหล่านี้มีเท้าสอง เนื้อทั้งหลายมีสี่เท้า? ดังนี้."

จ. "พระผู้เป็นเจ้านาคเสน ข้าพเจ้าไม่ได้ฟังความเบียดเบียนถามพระผู้เป็นเจ้า, ก็แต่ข้าพเจ้า ถามเพื่อประโยชน์แก่อันกำจัดเสียซึ่งความสันทะห์ ข้าพเจ้าถามพระผู้เป็นเจ้าด้วยคิดอย่างนี้ว่า 'มนุษย์ ทั้งหลายในโลกมาก มักถือเอาโดยเบื่องช้า มีดวงตาคือปัญญาไปปราศแล้ว; มนุษย์เหล่านั้น จะไม่พึง ได้ซึ่งความสันนิษฐานเป็นที่ตกลงว่าอะไร."

ก. "ขอถวายพระพร กรรมเป็นบาป อันใคร ๆ ไม่อาจแบ่งปันกับด้วยบุคคลผู้ไม่ได้กระทำความ เป็นบาปแล้ว ผู้ไม่มีกรรมเป็นบาป มีอณูเป็นประมาณ. เปรียบเหมือนมนุษย์ทั้งหลาย นำน้ำไปด้วย เครื่องนำน้ำแม่สุที่ไกล, ภูเขาหินใหญ่ที่ขยับ อันบุคคลอาจนำไปตามปรารถนาด้วยเครื่องนำไปบ้างหรือ ขอถวายพระพร?"

จ. "ไม่อาจเลย."

ก. "ข้ออุปไมย ก็ฉันนั้นนั่นแล กุศลอันบุคคลอาจแบ่งปันได้ อกุศลอันบุคคลไม่อาจแบ่งปันได้. อีกประการหนึ่ง เหมือนอย่างประทีป อันบุคคลอาจให้โพลงด้วยน้ำมัน, ประทีปอันบุคคลอาจ ให้โพลงด้วยน้ำทำได้หรือ ขอถวายพระพร?"

จ. "ไม่ได้ซี."

ก. "ข้ออุปไมย ก็ฉันนั้นนั่นแล กุศลอันบุคคลอาจแบ่งปันได้ อกุศลอันบุคคลไม่อาจแบ่งปันได้."

อีกประการหนึ่ง เหมือนอย่างว่า ชวานาน้ำน้ำออกแต่เหมืองแล้วยังข้าวเปลือกให้สุกรอบได้, ชวานาน้ำน้ำออกแต่มหาสมุทรแล้วยังข้าวเปลือกให้สุกรอบได้หรือ ขอถวายพระพร?"

ร. "ไม่ได้ซี."

ถ. "ข้ออุปไมยก็ฉนั้นนั่นแล กุศลอันบุคคลอาจแบ่งปันได้ อกุศลอันบุคคลไม่อาจแบ่งปันได้."

ร. "เพราะเหตุไร? กุศลอันบุคคลอาจแบ่งปันได้ อกุศลอันบุคคลไม่อาจแบ่งปันได้; พระผู้เป็นเจ้าของยังข้าพเจ้าให้หมายรู้โดยเหตุ, ข้าพเจ้าไม่ใช่คนบอด ไม่ใช่คนมีด ฟังแล้วจู้จี้."

ถ. "ขอถวายพระพร อกุศลเป็นของน้อย กุศลเป็นของมาก; เพราะความที่อกุศลเป็นของน้อย อกุศลจึงครอบงำผู้กระทำผู้เดียว, เพราะความที่กุศลเป็นของมาก กุศลจึงกลบโลกทั้งเทวโลก."

ร. "ขอพระผู้เป็นเจ้าของอุปมา."

ถ. "เปรียบเหมือนหยาดน้ำหยาดเดียว เป็นของน้อย ฟุ้งตกลงบนแผ่นดิน, หยาดน้ำมัน ย่อมท่วมทับที่ลึบโยชน์บ้าง ลึบสองโยชน์บ้างได้หรือ ขอถวายพระพร?"

ร. "ไม่ได้ซี หยาดน้ำนั้นตกลงแล้วในทีใด ก็ฟุ้งติดอยู่ในที่นั่นเท่านั้น."

ถ. "เพราะเหตุไร ขอถวายพระพร?"

ร. "เพราะความที่หยาดน้ำหยาดเดียวเป็นของน้อยซี."

ถ. "ข้ออุปไมยก็ฉนั้นนั่นแล อกุศลเป็นของน้อย เพราะความที่อกุศลเป็นของน้อย อกุศลจึงครอบงำบุคคลผู้กระทำผู้เดียว อันผู้กระทำไม่อาจแบ่งปัน."

อีกอย่างหนึ่ง เปรียบเหมือนมหาเมฆ ยังฝนให้ตกลงกระทำพื้นแผ่นดินให้ชุ่มชื้น, มหาเมฆนั้น ฟุ้งท่วมโดยรอบบ้างหรือ ขอถวายพระพร?"

ร. "ท่วมได้ซี มหาเมฆนั้น ยังบึงและสระใหญ่่น้อย คลอง ซอก ธาร หนอง เหมือง สระบัวทั้งหลาย ให้เต็มท่วมที่ลึบโยชน์บ้างลึบสองโยชน์บ้าง."

ถ. "เพราะเหตุอะไร ขอถวายพระพร?"

ร. "เพราะความที่แห่งเมฆเป็นของใหญ่่นะซี."

ถ. "ข้ออุปไมยก็ฉนั้นนั่นแล กุศลเป็นของมาก เพราะความที่แห่งกุศลเป็นของมาก กุศลจึงเป็นของแม่อันเทพดาและมนุษย์ทั้งหลายอาจแบ่งปันได้."

ร. "พระผู้เป็นเจ้าของเจ้านาคนะ เพราะเหตุไร อกุศลเป็นของน้อย กุศลเป็นของมาก?"

ถ. "ขอถวายพระพร บุคคลผู้ใดผู้หนึ่งในโลกนี้ให้ทานสมาทานศีล กระทำอุโบสถกรรม, บุคคลนั้น เป็นผู้ว่าเริงแล้ว ไร่เริงทั่วแล้ว ยินดีแล้ว ยินดีทั่วแล้ว บันเทิงทั่วแล้ว มีใจเลื่อมใสแล้ว มีความรู้แจ้งเกิดแล้ว; ปิติของบุคคลนั้นย่อมเกิดสืบ ๆ, กุศลย่อมเจริญยิ่ง ๆ แก่บุคคลผู้มีใจปิติแล้ว; น้ำฟุ้งเข้าไปใน

บ่อที่สมบูรณ์ด้วยน้ำมากโดยทางหนึ่ง พึ่งออกโดยทางหนึ่ง, แม้เมื่อน้ำออกอยู่ น้ำก็ย่อมเกิดขึ้นสืบ ๆ, น้ำนั้นเป็นของอันใคร ๆ ไม่อาจให้ถึงซึ่งความสิ้นไป ฉนใด: กุศลย่อมเจริญยิ่งขึ้น ๆ ฉนนั้นนั่นเทียวแล.

ขอถวายพระพร บุรุษพึงนึกถึงกุศลที่กระทำแล้ว แม้สิ้นร้อยปี, เมื่อบุรุษนั้นนึกถึงอยู่ กุศลย่อมเจริญยิ่ง ๆ, กุศลนั้น เป็นของอันบุรุษนั้นอาจเพื่อจะแบ่งปันกับด้วยชนทั้งหลาย ผู้มีความปรารถนาอย่างไร.

ขอถวายพระพร กุศลเป็นของมากกว่าด้วยเหตุใด เหตุนี้ฉนนี้. ฝ่ายบุคคลผู้กระทำกุศล เป็นผู้มีใจดีอดร้อนในภายหลัง, ใจของบุคคลผู้มีความดีอดร้อน ย่อมทำถอยหดหู่หันกลับ ย่อมไม่คลี่คลาย ย่อมเศร้าโศกเร่าร้อน เสื่อมสิ้นไป ย่อมไม่เจริญรอบ ย่อมครอบงำในจิตนั้นเท่านั้น.

ขอถวายพระพร ในเมื่อหาตทรายในแม่น้ำอันแห่ง สูงชันและยุบลงขยับเขยื้อนอยู่ น้ำน้อยมาอยู่ข้างบน ย่อมเสื่อมหายไป ย่อมไม่เจริญรอบ ย่อมติดอยู่ในที่นั้นเท่านั้น ฉนใด; ใจของบุคคลผู้กระทำกุศล ย่อมทำถอยหดหู่หันกลับ ย่อมไม่คลี่คลาย ย่อมเศร้าโศกเร่าร้อน เสื่อมสิ้นไป ย่อมไม่เจริญรอบ ย่อมครอบงำในจิตนั้นเท่านั้น ฉนนั้นนั่นเทียวแล. ขอถวายพระพร อกุศลเป็นของน้อยด้วยเหตุใด เหตุนี้ฉนนี้."

ร. "ดีแล้ว พระผู้เป็นเจ้านาคเสน ขั้ววิสัยนาปัญหาของพระผู้เป็นเจ้านั้น สมอย่างนั้น, ข้าพเจ้า ยอมรับรองอย่างนั้น."